

Rapport fra COP 19/CMP9, Warszawa, november 2013 v/Einar Tjelle

Bakgrunn

FNs Klimakonvensjon, United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), har som overordnet mål å hindre alvorlige menneskeskapt klimaendringer. Det handler om hvordan man kan redusere utslippene og tilpasse seg klimaendringene som allerede rammer kloden. Hvert år møtes de 193 medlemslandene i Klimakonvensjonen for å diskutere innføringen av avtalen, denne 19. gangen i Warszawa, Polen. Dette årlige møtet kalles *Conference of the Parties (COP)*. COP er det høyeste organet i Klimakonvensjonen. Samtidig arrangeres CMP, som er det årlige møtet for landene som har signert *Kyoto-protokollen*, samt en rekke observatørstater.

Kirkenes verdensråd (KV) har vært representert på disse møtene siden starten, og Mellomkirkelig råd har hatt en oppmerksomhet på dette siden FN-konferansen i Rio 1992, hvor FNs klimakonvensjon UNCCC ble etablert. Engasjementet er i dag forankret i KM-vedtak og Det økumeniske tiåret for Skaperverk og Bærekraft (SOB), et samarbeid mellom Norges Kristne Råd, Kirkens Nødhjelp og Den norske kirke. «Climate Change Advocacy» er også forankret i LVF og KVs aktuelle strategier og satsninger. De siste 3 årene har det fra norsk side vært en økumenisk og interreligiøs tilstedeværelse på COP-ene. Dette har vært en bevisst satsning.

Årets kontekst

FNs klimapanel IPCC publiserte i september 2013 sin 5. delrapport som fastslår med større sikkerhet enn noen gang at den globale oppvarmingen er reell og menneskeskapt. Et scenario med «villere, varmere, våtere vær» har blitt dagligdags mange steder på kloden. Like i forkant av COP-møtet i Polen ble alvorlige hendelser som syklonen som herjet Indias øst-kyst og tyfonen som herjet over Filippinene, alvorlige konkretiseringer av hvor alvorlig et slikt endret klimabilde er. Dette kom tydelig fram under åpningen av COP, men jeg undres over at alvorret ikke i større grad fører til reell framgang i forhandlingene.

Til tross for visse framskritt i Durban (2011) og Doha (2012) har ikke klimaforhandlingene maktet å svare adekvat på de store komplekse utfordringene verden står overfor. Polen-møtet ble sett på som et «prosess-møte» hvor noen av de viktigste sakene var 1) Forberedelser til felles klimaavtale i 2015 (ADP 2) Utslippskutt før denne avtalen skal tre i kraft i 2020 (ADP-strøm 2), 3) klimafinansieringen, 4) en ny mekanisme på «Tap og Skade» og 5) Skogsatsningen (REDD+).

Norsk økumenisk og interreligiøs delegasjon og forberedelser

I samarbeid med Norges Kristne Råd, Kirkens Nødhjelp og Oslo katolske bispedømme etablerte vi en «økumenisk og interreligiøs delegasjon» med følgende deltakere: Josef Ottersen og Ingrid Rosendorf Joyce (Den katolske kirke), Idun Moe (Den evangelisk-lutherske frikirke), Naomi Sender (Det Mosaiske Trossamfund), Ebraima Saidy (Islamsk Råd Norge), Elin Finseth Sæverås (Norges Kristne Råd), og foruten undertegnede; Ingeborg Midttømme og Per Ivar Våje, en halv uke hver, (Den norske kirke). Ingrid Næss-Holm (KN) var også med i vår delegasjon.

Sammen med Elin i NKR søkte vi Miljøverndepartementet om støtte til en slik delegasjon, og vi fikk NOK 20.000, som sammen med en rest fra året før, bidro til å dekke tre av de «eksterne» deltakerne vi hadde invitert med. Alle ble akkreditert som observatører til konferansen, noen av oss som del av «Norges utvidede delegasjon». Det betød i praksis adgang til de fleste fora, i alle fall denne første uka. Vi hadde et eget forberedelsesmøte, samt at vi deltok på et forberedende møte i Miljøverndepartementet med forhandlingsleder Aslak Brun og den nye klima- og miljøministeren Tine Sundtoft.

KN og MKR er også med i klimagrappa i Forum for Utvikling og Miljø (ForUM), og vi hadde på forhånd utarbeidet et «innspill til norske posisjoner foran COP 19», sendt til delegasjonsleder Aslak Brun. Sammen med flere i grappa var jeg også med på et forberedende møte i Oslo med representanter fra flere kontinenter og religioner, som Kirkens Nødhjelp ACT Alliance inviterte til. Jeg signerte her en interreligiøs uttalelse: *Will to Care Statement* (vedlagt), sendt blant annet til årets COP-president HE Martin Korolec, miljøvernminister i Polen.

Arbeidsmåter og relasjoner under COP 19

Det er mye som skjer parallelt under COP, og særlig den første uka (da vi var der). Den siste uka er ministrene der, og flere møter er lukket. Vi la vinn på å opptre sammen i vår delegasjon, med faste møtepunkter. Dagene ble preget av en kombinasjon av å følge aktuelle plenumsdebatter, relevante sideevents, økumeniske/interreligiøse møter og kommunikasjonsarbeid.

ForUM organiserte flere møter med NGOere og den norske **delegasjonslederen Aslak Brun** og flere i hans stab. Jeg opplever disse møtene som meget nyttige, og et uttrykk for at Norge har en lyttende og konstruktiv holdning til sivilsamfunnsorganisasjoner. Vår delegasjon inviterte også forhandlingslederen samt fire andre fra Miljøvern- og Finansdepartementet på **egen middag**. Biskop Ingeborg Midttømme var sammen med Ingrid Rosendorf Joyce glimrende verter. Imam Ibrahim begrunnet på en spennende måte sitt muslimske klimaengasjement, noe han kalte «grønn jihad». Og fra MKRs side fikk jeg orientert om vårt økumeniske og interreligiøse klimaengasjement og overlevert KVs ferske klima-statement fra Busan, samt det korte STL-statementet om miljø og etikk. MD laget for øvrig en videoblogg om dette møtet. Da vi reiste hjem *før* den nye klima- og miljøministeren Tine Sundtoft ankom, overleverte vi et felles brev til henne via forhandlingsleder.

Det lutherske verdensforbund (LVF) stilte igjen med en egen delegasjon fra 8 ulike medlemskirker, ledet av Caroline Richter. Jeg hadde en god kontakt med disse. De

gjorde en super jobb og tok gode initiativ både i forhold til økumeniske aktører, en interreligiøs uttalelse, møte med andre ungdomsgrupper og et eget møte med UNFCCC-leder Christiana Figueres. **Den polske lutherske kirkens rådsmedlem til LVF, Iwona Baraniec**, gjorde en flott jobb som tilrettelegger for økumeniske og interreligiøse møter. Dette ble gjort i nært samarbeid med **Det økumeniske rådet i Polen**. Rådet hadde for øvrig laget et flott ressursdokument som samlet viktige faglige, samt økumeniske og interreligiøse statement.

Første søndagen ble det arrangert et forberedelsesseminar for økumeniske og interreligiøse aktører. Ingrid Næss-Holm ledet dette. Etterpå var det en **økumenisk gudstjeneste i den lutherske katedralen**. Vi hadde spilt inn ideer her, og fikk nesten vel mye plass, blant annet prekte biskop Ingeborg Midttømme, og imam Ibrahim Kaidy hadde en appell umiddelbart etter gudstjenesten om muslimske klimaperspektiver. Begge deler var nok nytt i en polsk konservativ kontekst og krevende for deler av det polske vertskapet. Andre var meget begeistret.

<http://www.gronkirke.no/index.cfm?id=406258>

Som tidligere fremtrer **ACT Alliance** som en meget viktig økumenisk og faglig advocacy-aktør, ikke minst pga. sin troverdighet med kastastorfehjelp og «klimatilpasningsarbeid» lokalt (les: globalt). Ingrid Næss-Holm fra KN inngikk i fagteamet som hadde nyttige morgenbriefinger, analyser og ansvarsfordeling. Som «oppdragsgiver» er det fascinerende å se hvordan vi gjennom et slikt nettverk har «tilgang» til både kompetanse og representanter fra land som ikke umiddelbart er tilgjengelig for den norske delegasjonen. Jeg var også med på en egen mottakelse med ACT Alliance, hvor jeg som kirkerepresentant/oppdragsgivere følte meg inkludert. Til denne samlingen kom også Filippinenes sjefsforhandler Yeb Sanos og takket ACT Alliance for stor nødhjelpsinnsett etter tyfonen. LVF og ACT ble også takket for deres solidariske støtte til hans egen faste og for nye initiativ om «Fast for the Climate».

Kirkenes verdensråd (KV) forsterket sine forpliktelser for skaperverket og klimarettferdighet under sin generalforsamling i Busan få dager før COP-møtet, med blant annet en oppfordring til slike som oss: «...and particularly those church representatives present at COP19 (...) to urge the Polish presidency to increase the ambitions of the Warsaw outputs...» Hele uttalelsen ligger her:

<http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/assembly/2013-busan/adopted-documents-statements/minute-on-climate-justice> KV hadde tradisjonen tro en egen statement i COPs plenum, som denne gangen ble presentert av Henrik Grape fra Svenska Kyrkan:

http://unfccc.int/files/meetings/warsaw_nov_2013/statements/application/pdf/cop19_hls_faith.pdf

Den katolske kirke har en sentral rolle i Polen. Messen i den katolske katedralen i Warszawa på søndag ga et tydelig budskap om dette, både i form av bønner, kardinalens preken og i appellen fra Elias Abramides fra Kirkens verdensråds sentralkomité. Joseph Ottersen var aktivt med fra vår delegasjon. CIDSE er et katolsk advocacy nettverk som sammen med Caritas Polen og kardinalen av Warszawa arrangerte et seminar med tema «Faith actors working towards climate justice», som igjen reflekterte hvordan menigheter og trosaktører kan spille en sterkere rolle i tiden framover. Dessverre var de andre reist hjem, og jeg fikk bare med meg noe av dette.

Mitt generelle inntrykk er at katolikkene er tydeligere på banen nå enn før, men kontakten med det øvrige økumeniske og interreligiøse miljøet kunne vært tettere. Uansett var det meget nyttig at Den katolske kirke var representert i vår delegasjon. Med sin store utbredelse og pave Francis sitt engasjement i miljø og klima er katolikkenes bidrag framover svært viktig.

De senere årene er det utviklet et **interreligiøst** klimanettverk som kommer sammen under COP-ene. KV og KN ACT har spilt en viktig rolle i dette, og vår interreligiøse delegasjon tror jeg opplevdes som en inspirasjon og aktiv bidragsyter. For det er ikke flere enn ca. 30 personer, og gjerne enkeltindivider, som møter på disse møtene, dog mange med store nettverk. Potensialet er stort. Med Caroline Richter i LVF som en viktig initiativtaker, var imam Ibrahim og jeg, sammen med et par personer til, med og draftet et interreligiøst statement:

<http://www.gronnkirke.no/doc/LVFCOP19%20Interfaith%20call%20to%20fast%20for%20Climate%20Justice.pdf>

Ibrahim hadde også innledning ved pressekonferansen da denne ble lansert. På UNFCCC's websider kan [video fra pressekonferansen](#) lastes ned. Imam Ibrahim var nok en av ytterst få «muslimske aktivister». Kampanjen er videreutviklet i ettertid og vil gå fram mot neste COP20 i Lima (se oppfølging).

Et annet viktig framskritt var møtet med UNFCCC's ledelsen, riktignok etter at vi hadde reist hjem. Her ble det besluttet at trosaktører heretter skal ha en formell link til UNFCCC med en referansegruppe med en representant fra LVF og KV, sammen med to fra andre religioner. Dette er et viktig framskritt. Det er viktig at det interreligiøse nettverket framover er inkluderende og representativt, rimelig «balansert» og gir plass til muslimske og også katolske aktører (begge disse store gruppene er underrepresentert per i dag).

Majdanek konsentrasjonsleir

Onsdagen skiftet delegasjonen fokus for en dag, leide en bil og reiste til Madjanek konsentrasjonsleir, midt i Lublinec. For meg var det første gang i en konsentrasjonsleir. Et gruffullt syn, et skammens sted. Ca. 80.000, de fleste jøder, døde en gruffull død her under andre verdenskrig, også flere nordmenn. Naomi Sender hadde vært reiseleder for flere grupper fra Norge før, og hadde lagt til rette for et tankevekkende besøk. En spesiell stund var en minnesamling vi hadde sammen ved den store gravinstallasjonen. Med lystenning og lesning fra våre respektive jødiske, muslimske og kristne tradisjoner, ble det en viktig og samlende stund.

Kommunikasjon

Blogginlegg fra de fleste i delegasjonen finnes her på «Grønn kirke».

<http://www.gronnkirke.no/index.cfm?id=406118>

Noe av dette ble også lagt på respektive hjemmesider og twitret. Se for eksempel

<http://www.kirken.no/?event=dolink&FamID=378467>

Videoblogg fra Miljøverndepartementet med intervju av biskop Ingeborg Midtømme:

<http://www.youtube.com/embed/ehSOubw8uaM?rel=0>

Faksimile av oppslag i Vårt Land 15.11.

Brevet til Miljø og klimaminister Tine Sundtoft ble også publisert i VL: Se lenke her: <http://www.gronkirke.no/index.cfm?id=406612>

Hva ble resultatet?

Disse FN-møtene har sin styrke og svakhet i at alle land er representert og har sin egen stemme. Det å få til konsensus om djerve forslag er ikke lett. Jeg tenker at klimasaken er så omfattende og global i sin natur at nettopp for *dette* sakskomplekset er det avgjørende at «alle» gjennom FN spiller en viktig rolle. Samtidig innser jeg at dette sporet alene går for sakte, og at nasjonale/regionale tiltak, grønne økonomiske incentiver og folkelig mobilisering er viktige, i en stor dynamikk. Jeg velger å være optimistisk. Vi som kirker har et særlig ansvar å være håpsbærere.

COP 19 kunne levert en tydelig marsjordre for en omfattende 2015 avtale med et høyt ambisjonsnivå. I stedet ble det vedtatt at landene skal forberede sine *nasjonalt besluttede bidrag* og kommunisere disse i god tid før COP 21. Altså ganske uforpliktende formuleringer, uten særlige «rettferdighetsmarkører». Mange u-land strittet imot føringen om at alle skal forplikte seg i 2015. I tillegg virker det svært ødeleggende at noen rike land reverserer sine ambisjoner, for eksempel Japans mål om 25% kutt i 2020 er omgjort til 3,4% økning. Et annet problem er finansiering. De rike landenes årlige støtte til klimakutt og tilpasning ligger i dag på ca. 30 mrd. USD (ca. halvparten av OL i Sotsji!) og skal opp på 100 mrd. USD i 2020. Klarhet i hvordan denne opptrappingen kan skje, er fraværende.

På den positive siden ble det opprettet en egen mekanisme på «Tap og Skade». Denne skal avhjelpe land som er utsatt for særlig dramatiske klimaendringer, og hvor «klimatilpasning» ikke monner. Norge bidro også positivt til at et rammeverk kom på plass for bevaring av regnskog (REDD+). Blant annet handler dette om resultatbaserte utbetalinger, og at sosiale og miljømessige hensyn blir ivaretatt.

Med nivået på utslippsløfter som ligger inne per i dag, er verden på vei mot en dramatisk oppvarming på mellom 3-4 grader, ifølge eksperter. COP 19 burde rigget et djervere løp fram mot 2015. Viktig innsats gjenstår.

Videre arbeid og oppfølging

MKR's oppfølging skjer dels gjennom «**Skaperverk og bærekraft**» og en egen ad hoc gruppe på COP-møtene. I samarbeid med KN ACT og flere andre aktører planlegges det i disse dager et **kampanjeløp** fram mot klimatoppmøtet i 2015. I skrivende stund er dette noe uklart. Den økumeniske og kirkelige Polen-delegasjonen skal ha et oppfølgingsmøte i februar. Dels er det ønskelig med en viss kontinuitet for å følge dette arbeidet. Noen er også interessert i å videreføre det interreligiøse perspektivet videre i en «**grønn klima-gruppe**» i STL-regi.

Fast for the Climate-initiativet som vi var med på å lansere under COP, er blitt utviklet videre. I første omgang som et interreligiøst og globalt faste-initiativ den første i hver måned fram til neste COP 20 begynner i Lima 1.12.14. LWF har lansert dette for sine medlemskirker: <http://www.lutheranworld.org/news/lwf-launches-day-fasting-climate>

I tillegg er store aktører som Climate Action Network (CAN), the World Council of Churches, the Global Call for Climate Action, Avaaz, 350.org, Friends of the Earth, Move On, 18 Million Rising, Forecast the Facts and the Climate Justice Network, ACT Alliance og flere ungdomsnettverk. Vi tror ikke et slikt fasteinitiativ har en bred mobiliseringsappell i Norge, men vi tror i det minste koplingen spiritualitet-handling kan være bevisstgjørende i en økumenisk og interreligiøs sammenheng, og vil følge initiativet framover.

MKR fortsetter sammen med KN i **Klimaforhandlingsgruppa i ForUM**, hvor et posisjonsnotat for neste COP vil bli utviklet.

FNs generalsekretær Ban Ki-moon har invitert til et møte **23. september i New York**, hvor han har invitert toppledere fra hele verden, i forkant av neste COP-møte. Fra høyeste hold må det sikres at prosessen fram til en klimaavtale i 2015 blir ambisiøs, rettferdig, og juridisk bindende for alle land. Han har også invitert pave Frans til dette møtet. Det nyetablerte interreligiøse klimanettverket vil få en rolle her i noen **parallele events med religiøse ledere**. Ingrid Næss Holm fra KN er dels utlånt til KV for å legge til rette for dette arbeidet, og har en løpende dialog med MKR om dette. Møtene i september kan potensielt være viktige for å bygge politisk momentum.

Det er verdifullt å reise sammen - på tvers av kirkesamfunn og tre religioner. Og det er befriende ikke å ha hovedfokus på vår relasjon, på dialogen og skillelinjer, men på et viktig tema og et engasjement som forener. Jeg er også glad for at biskop Ingeborg Midttømme prioriterte å reise med oss noen dager. Hun var en god døråpner og har etter hvert verdifull erfaring på dette området. En særlig takk også til Elin Finseth Sæverås i NKR og Ingrid Rosendorf Joyce i Oslo katolske bispedømme. Behagelige og dyktige tilretteleggere! Jeg takker MKR for muligheten for å følge disse møtene, og tenker at kirkenes og religionenes etiske stemme inn i dette – og håpsbudskapet vårt – bare blir viktigere, i takt med alvoret i klimaendringene.

Vedlegg:
Will to Care (Oslo Statement)
Avisartikkel fra Vårt Land